

medzinárodné, ktoré znejú na československé koruny, vyjadrené určitým obsahom zlata, a na ktorý údaj poukazuje tiež zpráva rozpočtového výboru, tisk č. 293 senátu.

Ostatne aj nauka ustálila sa v názore, a to bez ohľadu na cit. dôvodovú zprávu, že ustanovením zák. č. 25/1934 neboly dotknuté predchádzajúce dohody tohoto obsahu (ako plynie z vývodov Sedláčkových v Komentáre k o. z. o., str. 532—537 k §§ 986 a 987 a z redakčných poznámok časopisu »Právní praxe« roč. I. č. 7 k článku Jozefa Winternitza).

Aj keď sa pripustí, čo tvrdí dovolacia odpoveď, že zlatá klauzula bola pojatá do nájomnej zmluvy len proto. aby jedna strana na úkor druhej sa neobohatila, preca, hľadiac na jasné a určité znenie zlatej doložky, podľa ktorej v dôsledku zmeny pomeru zlata v Kč o 10% má sa nájomné v rovnakom pomere snížiť alebo zvýšiť, nemožno usudzovať na obohatenie žalujúcej strany, keďže táto obdrží len smluvou vymienené plnenie.

Proti číselnému výpočtu žalobného nároku na doplatenie rozdielov nebolo námietok, ostatne správnosť tohoto výpočtu vychádza z rovnice $55.000 : x = 37.15 : 44.58$.

Preto bolo treba dotyčne prvej časti žalobného nároku na oprávnenú dovoláciu žiadosť rozhodnúť, ako sa stalo.

Čís. 16147.

Dolárová doložka v dlhodobej smluve o dodávaní elektrického prúdu. Jej výklad.*)

(Rozh. z 16. apríla 1937, Rv III 877/36.)

Dlhodobou smluvou, uzavrenou v r. 1925, zaviazala sa žalujúca strana dodávať žalovanej strane elektrický prúd. Cena prúdu určená bola v r. 1930 ujednaním strán tak, že sa skladala z dvoch složíek: 1. t. zv. pohyblivej složky, určenej podľa menlivých cien uhlia, a 2. t. zv. pevnej složky, určenej na 14 hal. za jednotku elektrického prúdu. Pri pevnej složke bolo uvedené, že sa zakladá na značení Kč na newyorkej burze ku dňu 11. decembra 1925 $296\frac{1}{4}$ dolárov = 10.000 Kč; ak by sa toto značenie v mesačnom priemere zmenilo o 5% alebo viac, mala sa v rovnakom pomere zmeniť aj pevná složka 14 hal.; mesačný priemer mal byť počítaný ako aritmetický stred značení v 1., 10. a 20. deň mesiaca, v ktorom sa dialo vyúčtovanie, a zmeny kurzu mali byť vzaté do povahy len, ak priemerná zmena aspoň 5% trvala už tri za sebou idúce mesiace. Podľa stanoviska žalovanej strany devalváciou dolára v r. 1933 nastal smluvný prípad sníženia ceny elektrického prúdu, a preto z kúpnej ceny za prúd, odobraný v mesiacoch január—marec 1934, učinila si príslušnú srážku. — Žalujúca strana domáhala sa tohoto nedoplatku žalobou.

*) Srovn.: Úr. sb. č. 2661, Sb. n. s. č. 14120, 14304, 15100, 15518, 15638.

Súd I. stolice žalobu zamietol. O d v o l a c í súd jeho rozsudek zmenil a žalobe vyhovel. Z d ô v o d o v: Podľa smluvy uskutočnenej medzi stranami mala žalujúca strana dodávať a žalovaná strana odoberať po dobu 15 rokov elektrický prúd, a to v prvých rokoch asi za 4—5 mil. Kč ročne, pri čom bolo možné toto množstvo v ďalších rokoch zvýšiť na viac ako dvojnásobok a pri určitých podmienkach bolo možné smluvu aj predĺžiť na 30 rokov. Išlo tedy o dlhodobú smluvu a keď strany uzavrely takúto smluvu, nemaly úmyslu smerujúceho k nezaslúženým ziskom, ale snažily sa ujednať svoje vzájomné plnenia tak, aby ich záujmy boli zaistené na celú dobu trvania smluvy. Nemožno tedy predpokladať, že úmysel strán pri uzavrení smluvy bol špekulačný; smerujúci na nepredvídaný, náhodný a mimo hospodárskych možností ležiaci zisk. Keď sa tedy strany dohodly na dolárovej doložke, vychádzaly z toho, že chcú znášať plnenie a vzájomné plnenie po celú dobu trvania smluvy v takomto pomere, v akom tieto boli v čase uzavrenia smluvy. Čo mala dať žalujúca strana, je presne určiteľné z obsahu smluvy; labilná bola len protihodnota, ktorú mala plniť žalovaná strana v peniazoch v tuzemskej valute. Keby bola klesla hodnota tejto valuty, bola by klesla aj kúpna sila tejto a v dôsledku toho by sa zvýšily aj výdavky žalujúcej strany, lebo by musela v tomto prípade platiť vyššie úradnícke platy, robotnícke mzdy, dane, investície atď., kým jej príjmy od žalovanej strany by by ostaly rovnaké. V opačnom prípade však, keby totiž bolo nastalo zvýšenie hodnoty valuty, bola by platila snížené platy, robotnícke mzdy, investície atď., bola by sa tedy na obchode obohatila. Vzhľadom na tieto možnosti a pretože obidve strany boli tuzemské firmy, plnenie úkonu malo sa diať v tuzemsku a strany chcely, aby sa platenie za elektrický prúd dialo v tuzemskej valute, bolo cieľom užitia dolarovej doložky, aby kúpna cena prúdu bola vždy podľa kurzu dolára, ako merítka zodpovedane zmeneným pomerom slušným spôsobom určiteľná. Že strany myslely len na to, že nastane zmena v hodnote tuzemskej valuty, to vysvitá jasne aj z obsahu smluvy, lebo v tejto je uvedené: »ak sa zmení toto značenie Kč v mesačnom priemere o 5% alebo viac«, a len na tento prípad prijaly americký dolár ako merítka, lebo obidve strany pokladaly dolár oka platidlo, ktoré malo v tej dobe najväčšiu stálosť a istotu, ale vôbec nemyslely na to, že by v kurze dolára tiež mohla nastať väčšia zmena, a to jeho poklesom, inak by byly iste aj v tomto smere disponovaly. Keď sa tedy strany dohodly, ako je v cit. bode úmluvy uvedené, je hospodársky cieľ a úmysel strán jasný, ony nechcely nič iného, než aby žalujúca strana dostala náležitú protihodnotu, a volily dolár ako merítka, lebo o doláre panoval nielen v hospodárskych kruhoch, ale aj v najširších vrstvách ten názor, že dolár je stabilný peniaz a je znameňte súci na to, aby zabezpečil stálosť hodnoty aj pohľadávok, ktoré treba platiť v Kč, lebo je isté, že bez tejto dôvery byly by určily inú menu ako merítka. Aj vypočutí svedkovia potvrdili, že to bolo cieľom vymienenia dolárovej doložky, zvlášte svedok Ing. Gustáv M. svedčil, že stranám išlo už v roku 1925, keď bola medzi nimi uskutočnená prvá smluva, o to, aby maly bezpečný základ pre určenie pevných útrat, a

preto chcely pôvodne voliť ako merítko hodnotu zlata alebo medi, ale konečne — pretože v tom čase pokladaly dolár za pevný — prišli k tomu ujednaniu, že kúpna cena bude zmenená úmerne so zmenou značenia Kč na newyorskej burze, nikdy však nejednaly o možnosti sníženia alebo zvýšenia hodnoty dolára. Aj svedok Ing. Miloš U. svedčil, že snahou žalujúcej strany bolo definovať a presne určiť pevné útraty tak, aby sa postupom času nemenily, a pri jednaní sa hovorilo o cenách zlata, medi a prišlo sa potom k doláru — v tom čase pevnému —, ktorý strany pokladaly za najbezpečnejší základ, voliac značenie Kč na newyorskej burze. Z výpovedi týchto svedkov je tedy vidno, že ak mali strany isté pochybnosti o stálosti valuty, tieto sa nevzťahovali na dolár, ale len na tuzemskú valutu, dolár bol tedy volený ako merítko na prípad zmeny v hodnote Kč, ale nemal slúžiť ako merítko, keď sama hodnota doláru klesla. Keď však v dôsledku devalvácie dolára v r. 1933 kurz dolára poklesol náhle o 40%, nastala tým také zmena v hodnote dolára, ktorú strany ani nemohly predvídať, keďže v normálnych pomeroch ani nemohla nastať, a v dôsledku toho dolár už nie je spôsobilý, aby slúžil ako merítko, zanikla tedy aj funkcia tohoto stranami voleného merítka, lebo vôli strán už nevyhovuje. V hodnote Kč sa žiadna zmena nestala, kúpna sila Kč v tuzemsku je tá istá, ako bola v čase uzavrenia smluvy v r. 1930, svoju hodnotu zmenilo len merítko a nie mena, o plnení ktorej sa strany dohodly; zmena hodnoty merítka však nemôže byť dôvodom, aby bola kúpna cena prúdu snižená, lebo keď žalovaná strana dostane to, čo bolo ujednané, má tedy aj zaplatiť ujednanú protihodnotu prúdu.

N a j v y š š í s ú d rozsudok odvolacieho súdu rozviazal a uložil mu ďalšie pojednávanie a nové rozhodnutie.

D ô v o d y:

Čo do právneho posúdenia veci nedá sa ani zo zistení odvolacieho súdu dovodiť právny záver, že netreba hľadať na dolárovú doložku preto, že v hodnote Kč nestala sa — nehľadiac na zákony č. 25/1934 a 262/1936 Sb. z. a n. — žiadna zmena resp. že kúpna sila tejto meny v tuzemsku je tá istá, ako bola v čase uzavrenia smluvy z r. 1930.

Sama doložka je jasná, matematicky presne vystihuje na každý prípad, ako treba vypočítať kúpnu cenu v Kč, závislú na pomere k americkému doáru. Táto doložka bola daná do smluvy na výslovnú žiadosť žalujúcej strany, a to — ako plynie zo zistenia — preto, že pokladala dolár za platidlo stabilnej hodnoty, kým Kč za labilnú.

Žalujúca strana neuviedla však vôbec dôvodu pre túto svoju nedôveru k domácej mene a väčšiu dôveru k doláru. Aj keď snád' presvedčenie o stabilite dolára bolo všeobecné, nebolo možno ani v čase sjednania smluvy (či v r. 1925, či v r. 1930) hľadiac na svetové hospodárske pomery pokladať za vylúčený aj pokles hodnoty dolára, ktorý nastal v r. 1933.

Aj keď išlo o udalosť nepredvídanú, nebola to udalosť nepredvídateľná práve tak, ako nebolo vážneho dôvodu k pochybnosti o stálosti hodnoty Kč (srovnaj zákony č. 102/1925 a 166/1929 Sb. z. a n.).

Naše právo dovoľuje doložky podobného druhu, ako je sporná doložka dolárová, ale neposkytuje im zvláštnych výhod, platí preto o ich účinnosti všeobecné právne pravidlá.

Žalujúcej strane išlo o zachovanie rovnakej hodnoty čiastky kúpnej ceny za prúd, t. j. jej kapitálovej (pevnej) složky smluvnej v Kč po celú smluvnú dobu, a chcela sa preto zabezpečiť proti poklesu hodnoty Kč.

K dosiahnutiu toho žalujúca strana mohla použiť prostriedku, aký uznala za vhodný. Použila so súhlasom žalovanej strany dolárovej doložky. Obe strany tak učinily každá na vlastní nebezpečenstvo.

Pokiaľ sa pomer obch. valút nezmenil, nemohlo dojsť k zmene vo výške kúpnej ceny, platenej v Kč. Zmena mohla nastať buď poklesom hodnoty Kč alebo poklesom hodnoty dolára.

Nebolo vôbec dôvodu k presvedčeniu, že by k zmene mohlo dojsť v dobe od r. 1927 do r. 1945 len poklesom hodnoty Kč. Obe strany musely počítať s obidvoma možnosťami. Ak počítala niektorá z nich len s možnosťou jednou, na príklad žalujúca strana s možnosťou poklesu hodnoty Kč, činila tak na vlastné nebezpečenstvo.

Právo výkladu smluvy podľa § 265 obch. zák. nejde tak ďaleko, aby súd nemusel hľadať na určité a presné smluvné ustanovenia a ich vylúčil zo smluvy len preto, že nesplnil sa predpoklad, pri ktorom boli sjednané.

Úmysel strán niesol sa len k tomu: učiniť výšku časti kúpnej ceny závislou na pomere medzi dolárom a Kč. V tom ohľade nemá preto významu, či strany položily za základ značenie Kč v New Yorku, alebo značenie dolára v Prahe resp. či je v smluve z r. 1925 rečené »keď sa výplata na Prahu na newyorské burze zmení tak, že dolár z toho na Kč prepočítaný zmení svoji hodnotu atď.«.

Ďalší úmysel, ktorý strany sledovali týmto smluvným opatrením, je pohnútkou právne neúčinnou.

Preto keď žalujúca strana podliehala nejakému všeobecnému síce, ale ako ďalší vývoj ukázal, neodovôdnenému presvedčeniu o stabilnosti resp. labilnosti príslušných valút, nemožno toto jej presvedčenie uznať za skutočnosť zrušujúcu účinnosť dolárovej doložky resp. jej platnosť len na prípad poklesu hodnoty Kč. Doložka platí rovnako pre obe strany a bola by účinná aj proti druhej strane, keby nastal opačný prípad.

Toto stanovisko neodporuje rozhodnutiu č. Rv III 726/35, lebo aj toto dopúšťa výklad smluvy úmyslom strán zisteným z ich prejavov, učinенých mimo písomnej smluvy, vtedy, keď dolárové doložka je podľa svojeho obsahu nejasná, alebo medzerovitá. Tomu však v súdenom prípade nie je tak.

Aby bolo možno prihliadnuť k stanovisku žalujúcej strany, bolo by potrebné, aby ňou udávané predpoklady došli aspoň v podstate výrazu v doložke samej, ako to bolo v prípade rozhodnutom pod č. Rv I 1380/36

a Sb. n. s. č. 15100. Inak však doterajšia judikatúra bez výnimky zastáva stanovisko vpredu vyložené (č. Rv II 725/24, Rv II 1133/34, Rv II 1169/34, Rv II 1168/34, Rv I 1249/35, Rv II 549/35, Rv II 725/34 [Sb. n. s. č. 15518], R II 465/36 [Sb. n. s. č. 15638]).

Tým je rozhodnuté, že žalovaná strana bola oprávnená použiť dolárovej doložky pri platení kúpnej ceny za dodávaný elektrický prúd za mesiace január—marec 1934. Sporná je medzi stranami ešte výška toho, čo pri správnom použití doložky mohla si — hľadiac na zmenu značenia Kč na newyorskej burze dňa 11. decembra 1925 — právom sraziť.

Táto sporná otázka nebola prejednaná, preto dovolací súd keď nemohol konečne vo veci rozhodnúť, musel rozsudok odvolacieho súdu rozviazať (§ 543 Osp.).

Čís. 16148.

Smluvy okresných nemocenských poisťovní s lekárňami o úprave odberu liekov poisťencov od jednotlivých lekárni môžu byť menom okresných nemocenských poisťovní platne sjednané len na spoločnej schôdzi predstavenstva a dozorčieho výboru (§ 67 a) zák. č. 221/1924 Sb. z. a n. v znení prílohy k vyhláske č. 189/1934 Sb. z. a n.).

(Rozh. z 16. apríla 1937, Rv IV 10/37.)

Podľa obsahu žaloby zakázala Okr. nem. poisťovňa v H. prípisom zo dňa 16. marca 1934 všetkým svojim lekárom v M. nákup liekov u žalujúceho lekárnik a nariadila, aby poznačili na receptoch, že pacienti môžu lieky kupovať len v ostatných dvoch lekárňach v M. Žalobník preca vydal lieky poisťencom, ktorí prišli k nemu, a keď žalovaná Okr. nem. poisťovňa v H. nezaplatila tieto lieky, podal na ňu žalobu. Pred skončením sporu dňa 4. januára 1935 dohodol sa žalobník so žalovanou stranou, že žalovaná strana zaplatí mu žalobou požadované sumy a žalobník zaplatí žalovanej strane 250 Kč na útratách, ináč boly útraty zrušené, ďalej žalovaná strana sa zaviazala, že s okamžitou platnosťou zavedie dodávanie liekov tak, že každý lekárnik v M. striedave bude vydávať lieky na účet žalovanej strany v turnusoch trojmesačných a začať mal žalobník. Žalobník v dôsledku tejto dohody spor proti žalovanej strane zastavil, žalovaná strana zaplatila mu žalobou požadované sumy a žalobník zaplatil žalovanej strane 250 Kč na útraty. Žalovaná strana však dohodu čo do vydania liekov v turnusoch nespĺnila a sdelila žalobníkovi, že s dohodou ostatní dvaja lekárnici nesúhlasia a že preto dohodu splniť nemôže. V žalobe, o ktorú ide, žalobník žiadal zaviazat' žalovanú stranu, aby zavedla v smysle dohody striedavé dodávanie liekov, ďalej aby zaplatila na rok 1935 žalobníkovi 5.000 Kč odškodného s úrokami a na každý ďalší rok 5.000 Kč s úrokami, kým nezavedie dodávanie liekov v turnusoch v smysle dohody.